

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“СОЦІОЛОГІЯ СІМ’Ї ТА МОЛОДІ”
(для бакалаврів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

МАУП

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів є невід’ємною складовою навчального процесу, необхідною умовою підготовки фахівця. Вона формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння знань. Адже самоосвіта, як діяльність з надбання, накопичення, систематизації і оновлення знань, — це один із факторів соціалізації особистості взагалі і одна із найважливіших складових вищої освіти зокрема.

Знання набуваються самостійно як під час занять, так і в позааудиторний час. Це зумовлює необхідність розроблення якісних рекомендацій з організації, планування і контролю такої роботи, особливо при введенні кредитно-модульної технології навчання, за якою скорочується обсяг аудиторної роботи.

Вивчення дисципліни “Соціологія сім’ї та молоді” передбачає наявність у студентів базових знань із загальної соціології, володіння категоріальним апаратом соціологічної науки. Це, в свою чергу, передбачає самостійне повторення матеріалу із загальної соціології, історії соціології та демографії.

Метою самостійної роботи студентів є формування самостійності як особистісної ознаки та професійної якості, що сприятиме засвоєнню навчального курсу в повному обсязі.

Кінцевим результатом вивчення дисципліни, зокрема за умови самостійного набуття знань має бути знання класичної та сучасної наукової літератури з предмета, вміння самостійно знаходити інформацію та застосовувати отримані знання на практиці.

СТРУКТУРА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичні заняття проходять у вигляді семінарів, тобто організації дискусій з теми доповіді одного із студентів. Питання для обговорення є темами для таких доповідей. Їх обов’язково має самостійно опрацювати кожен студент. Практичне заняття передбачає можливість для кожного учасника взяти участь в обговоренні питання (доповнення, зауваження тощо). Засвоївши тему, студент повинен вміти відповісти на контрольні питання, вони необхідні як для додаткового самоконтролю, так і для поточного контролю знань студента з боку викладача.

Підготовлено доцентом кафедри соціології *Т. О. Нельгою*

Затверджено на засіданні кафедри соціології (протокол № 3 від 06.11.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Нельга Т. О. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Соціологія сім’ї та молоді” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 26 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, структуру практичних занять з дисципліни “Соціологія сім’ї та молоді”, тематику рефератів, варіанти контрольних робіт, тестові завдання, рекомендації щодо контролю самостійної роботи студентів, список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2010
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010

Практичне заняття 1

Тема: Соціологія сім'ї як наука

Мета: Ознайомлення з предметом, об'єктом та основними категоріями соціології сім'ї.

Питання для обговорення

1. Предмет дослідження соціології сім'ї.
2. Сім'я як соціальний інститут та мала соціальна група.
3. Сім'я та шлюб: порівняльний аналіз понять.
4. Основні категорії соціології сім'ї.
5. Функції сім'ї.

Контрольні питання

1. Що є об'єктом та предметом соціології сім'ї?
2. Які ще науки досліджують сім'ю?
3. Чим сім'я відрізняється від шлюбу? Що спільного у цих понять?
4. Що являє собою сім'я як соціальний інститут?
5. Що являє собою сім'я як мала соціальна група?
6. Розкрийте значення основних категорій соціології сім'ї.
7. Назвіть основні функції сім'ї.

Література [1; 3–5; 13; 14; 22; 24; 42; 43]

Практичне заняття 2

Тема: Становлення соціології сім'ї як науки

Мета: Ознайомлення з основними класичними та сучасними підходами до дослідження сім'ї.

Питання для обговорення

1. Передумови становлення соціології сім'ї у XIX ст.
2. Теорії походження сім'ї у дослідженнях Л. Моргана та Ф. Енгельса.
3. Соціологічні погляди на сім'ю: О. Конт та Ф. Ле Пле.
4. П. Сорокін про кризу сім'ї на початку XX ст.
5. Сім'я у сучасних соціологічних концепціях: структурний функціоналізм, соціобіологічна теорія, теорія конфлікту тощо.

Контрольні питання

1. Коли соціологія сім'ї виокремлюється в самостійну соціологічну науку?
2. Яке наукове відкриття зробив Л. Морган?
3. Чим відрізняється сім'я від роду?
4. У чому полягає сутність моногамії за Ф. Енгельсом?
5. Які головні функції сім'ї за О. Контом?

6. Хто був першим дослідником бюджетів сім'ї?
7. Які основні ознаки кризи сім'ї за П. Сорокіним?
8. Як розподіляються соціальні ролі у сім'ї за Т. Парсонсом?
9. Як впливають на сімейну поведінку біологічні особливості чоловіків та жінок за соціобіологічною теорією?
10. Які функції виконує сімейний конфлікт відповідно до теорії конфлікту?
11. Яка основна причина нерівності у сім'ї згідно з неомарксистською теорією?

Література [1; 3; 5; 7; 13; 14; 22; 24]

Практичне заняття 3

Тема: Типологізація сімейних структур

Мета: Ознайомлення з основними типами сім'ї та шлюбу; закріплення основних понять соціології сім'ї.

Питання для обговорення

1. Моногамні та полігамні сім'ї.
2. Структура сім'ї за критерієм влади.
3. Поняття екзогамії та ендогамії.
4. Структура сім'ї за критерієм родинних зв'язків.

Контрольні питання

1. Що таке моногамія та полігамія?
2. Які різновиди полігамії ви знаєте?
3. Чим відрізняється нуклеарна сім'я від розширеної?
4. Що таке ендогамія та екзогамія?
5. Яка сім'я вважається неповною?
6. Як класифікуються сім'ї за критерієм місця проживання?

Література [1; 3; 5; 7; 13; 14; 22]

Практичне заняття 4

Тема: Історичні форми сім'ї та шлюбу

Мета: Ознайомлення з історією виникнення та розвитку сімейно-шлюбних відносин в різні епохи та в різних культурах.

Питання для обговорення

1. Стародавня сім'я та її основні характеристики.
2. Основні ознаки дуально-родового шлюбу.
3. Історичний перехід до моногамного шлюбу.
4. Відображення сімейно-шлюбних стосунків у культурах та релігіях.

5. Історичні зміни сім'ї як соціального інституту.
6. Порівняльний аналіз сім'ї в доіндустріальну та індустріальну епохи.

Контрольні питання

1. Що таке проміскуїтет?
2. Яка різниця між парним шлюбом та моногамною сім'єю?
3. Назвіть основні ознаки роду.
4. Назвіть основні ознаки моногамної патріархальної сім'ї.
5. Назвіть основні ознаки сім'ї в доіндустріальну епоху.
6. Що таке натуральне господарство?
7. Назвіть основні ознаки сім'ї в індустріальну епоху.
8. Назвіть основні причини зниження народжуваності в індустріальну епоху.

Література [1; 3–5; 7; 10; 24; 31; 40]

Практичне заняття 5

Тема: Основні типи сімейної поведінки

Мета: Шлюбна, сексуальна та репродуктивна поведінка як основні типи сімейної поведінки.

Питання для обговорення

1. Шлюбна поведінка та фактори шлюбного відбору.
2. Сексуальна поведінка та сексуальна культура.
3. Репродуктивна поведінка, репродуктивний процес та репродуктивний цикл.
4. Основні теорії планування народжуваності.

Контрольні питання

1. Що таке шлюбний відбір?
2. Назвіть основні фактори шлюбного відбору.
3. Що таке сексуальна поведінка?
4. Що таке сексуальна культура?
5. Які основні системи сексуальних цінностей ви знаєте?
6. Чим сексуальна поведінка відрізняється від репродуктивної?
7. Що таке репродуктивний процес та репродуктивний цикл?
8. Що таке потреба в дітях?
9. Назвіть основні репродуктивні мотиви.
10. Що таке репродуктивні норми?
11. У чому полягає сутність теорії Т. Мальтуса?
12. У чому полягає сутність “теорії перешкод”?

Література [1; 3; 5; 7; 10; 13; 14; 22; 24; 27; 28; 32]

Практичне заняття 6

Тема: Сімейна соціалізація та сімейне дозвілля

Мета: Ознайомлення із поняттям сімейної соціалізації та основними формами сімейного дозвілля.

Питання для обговорення

1. Сім'я як осередок первинної соціалізації особистості.
2. Сімейне виховання як соціальна та педагогічна проблема.
3. Агенти сімейної соціалізації.
4. Соціально-культурний потенціал сімейного дозвілля.
5. Основні види сімейного дозвілля.

Контрольні питання

1. Що таке соціалізація особистості?
2. Як ви розумієте поняття “сімейна соціалізація”?
3. Що таке сімейне виховання?
4. Які сімейні функції реалізуються в процесі сімейної соціалізації?
5. Що таке сімейне дозвілля?
6. Які види сімейного дозвілля ви можете пригадати?

Література [3; 5; 11; 22; 24–26; 43]

Практичне заняття 7

Тема: Емансипація жінок та сім'я

Мета: Фемінізм як громадський рух жінок та наукова теорія; ознайомлення із сучасним становищем жінок в Україні та за кордоном.

Питання для обговорення

1. Соціологічні дослідження становища жінок.
2. Виникнення та розвиток жіночого суспільного руху.
3. Поняття фемінізму та його основні види.
4. Жіночий рух в Україні.
5. Зміна соціального становища жінок у радянські та пострадянські часи.

Контрольні питання

1. Що таке фемінізм?
2. Які види фемінізму ви знаєте?
3. Назвіть основних представників жіночого руху.
4. Назвіть основних теоретиків фемінізму.
5. Коли започатковано жіночий рух в Україні?

6. Назвіть основні напрями соціологічних досліджень, які вивчають становище жінок.

Література [3–5; 8; 9; 11; 16; 24; 29–31; 33; 34; 41]

Практичне заняття 8

Тема: Гендерні проблеми у контексті соціології сім'ї

Мета: Засвоєння понять гендера, гендерної соціалізації, гендерних ролей та стереотипів.

Питання для обговорення

1. Поняття гендера та його сучасні трактування.
2. Гендерні дослідження.
3. Гендерна соціалізація у сім'ї.
4. Поняття гендерних стереотипів.
5. Зміна гендерних стереотипів у сучасному суспільстві.

Контрольні питання

1. Що таке гендер?
2. Коли і у зв'язку з чим виникає поняття “гендер”?
3. Що таке гендерна соціалізація?
4. Що таке гендерні ролі?
5. Що таке гендерні стереотипи?
6. Чим відрізняються гендерні ролі від гендерних стереотипів?

Література [4; 9; 11; 24; 29; 33; 34; 41]

Практичне заняття 9

Тема: Перспективи розвитку сучасної сім'ї

Мета: Розгляд стану сучасної сім'ї в різних країнах світу та обговорення можливих перспектив розвитку сім'ї.

Питання для обговорення

1. Сімейні конфлікти, їх причини та можливості вирішення.
2. Основні причини розлучень.
3. Проблема насильства в сучасній сім'ї.
4. Альтернативні варіанти шлюбу та сім'ї у сучасному світі.
5. Основні ознаки сім'ї у постіндустріальну епоху.

Контрольні питання

1. Назвіть основні ознаки кризи сучасної сім'ї.
2. Які основні причини конфліктів між подружжям?
3. Які основні причини сімейних конфліктів між поколіннями?
4. Які основні причини розлучень?

5. Які альтернативні варіанти шлюбу та сім'ї існують у сучасному світі?
6. Дайте порівняльний аналіз сім'ї в індустріальну та постіндустріальну епохи.

Література [1; 3; 5; 12; 23; 24; 26; 27; 38]

Практичне заняття 10

Тема: Соціологія молоді як наука

Мета: Ознайомлення з об'єктом та предметом соціології молоді; молодь як соціальна спільнота.

Питання для обговорення

1. Об'єкт і предмет соціології молоді.
2. Основні напрями дослідження соціології молоді.
3. Молодь як соціальна спільнота та її основні критерії.
4. Історія становлення та розвитку соціології молоді.
5. Соціологія молоді в Україні.

Контрольні питання

1. Що вивчає соціологія молоді?
2. Які ще науки досліджують молодь?
3. Що являє собою молодь як соціальна спільнота?
4. Які основні ознаки молоді як соціальної спільноти?
5. Які ви знаєте основні наукові підходи до дослідження молоді?
6. Назвіть основних фахівців у галузі соціології молоді.

Література [6; 19–22; 35; 37]

Практичне заняття 11

Тема: Молодь у сфері праці та зайнятості

Мета: Ознайомлення з особливостями трудової поведінки молоді та молодіжними проблемами, пов'язаними з працею та працевлаштуванням.

Питання для обговорення

1. Ринок праці та його сегментація.
2. Особливості працевлаштування молоді.
3. Профорієнтація молоді та її складові.
4. Професійна самореалізація молоді.
5. Молодіжне безробіття: його причини, соціальні наслідки та шляхи подолання.

Контрольні питання

1. Що таке ринок праці?
2. Які основні причини сегментації ринку праці?
3. Хто з молодих людей є найвразливішим з погляду можливості успішного працевлаштування?
4. Що таке профорієнтація?
5. Із чого складається процес профорієнтації?
6. Що таке безробіття?
7. Які існують можливості вирішення проблеми молодіжного безробіття?

Література [6; 17; 19–22; 37]

Практичне заняття 12

Тема: Молодь у сфері освіти

Мета: Розгляд становища та поведінки молоді у сфері освіти; студентство як особлива соціальна група.

Питання для обговорення

1. Поняття освіти. Роль освіти в житті молодого покоління.
2. Проблеми української молоді на шляху здобуття освіти.
3. Характеристика студентства як особливої соціальної групи.
4. Соціологічні дослідження молоді, яка навчається.

Контрольні питання

1. Що таке освіта?
2. Які основні проблеми вирішує сучасна освіта?
3. Які характеристики відрізняють студентів від інших представників молодого покоління?
4. Які основні мотиви молодих людей до навчання, зокрема у ВНЗ?
5. Які протиріччя притаманні студентському періоду життя?
6. Як розрізняється студентство за соціальним складом?

Література [6; 17; 19–22; 37]

Практичне заняття 13

Тема: Молодіжна субкультура

Мета: Ознайомлення із явищем молодіжної субкультури та її основними проявами.

Питання для обговорення

1. Поняття культури та субкультури.
2. Вплив субкультури на соціалізацію молоді.
3. Основні види молодіжних субкультур.

Контрольні питання

1. Що таке субкультура?
2. У чому полягають особливості молодіжної субкультури?
3. Яка різниця між субкультурою та контркультурою?
4. Хто досліджував молодіжну субкультуру?
5. Який позитивний та негативний вплив субкультури на формування молоді людини?
6. Які прояви молодіжної субкультури ви знаєте?

Література [2; 4; 15; 18; 20; 21; 35; 37]

Практичне заняття 14

Тема: Девіантна поведінка молоді

Мета: Ознайомлення із явищем девіантної поведінки в молодіжному середовищі та її основними видами.

Питання для обговорення

1. Поняття девіантної поведінки.
2. Біологічні, психологічні та соціологічні теорії пояснення девіантної поведінки.
3. Основні причини девіантної поведінки.
4. Основні види девіантної поведінки молоді в Україні.
5. Методи попередження девіантної поведінки молоді у сучасних суспільствах.

Контрольні питання

1. Що таке девіантна та делінквентна поведінка?
2. Як пояснюють девіантну поведінку біологічні теорії?
3. Як пояснюють девіантну поведінку психологічні теорії?
4. Які соціологічні підходи до дослідження девіантної поведінки ви знаєте?
5. Як пояснює девіантну поведінку теорія аномії?
6. У чому полягають особливості пояснення девіантної поведінки за теорією ярликів?
7. Назвіть основні причини девіантної поведінки підлітків та молоді.
8. Які основні прояви девіантної поведінки ви знаєте?
9. Які заходи вживаються до запобігання девіантної поведінки?

Література [4; 12; 15; 19; 20; 35; 37]

Практичне заняття 15

Тема: Молодіжний рух та державна молодіжна політика

Мета: Ознайомлення із поняттям “молодіжний рух” та основними напрямками державної молодіжної політики.

Питання для обговорення

1. Поняття молодіжного руху.
2. Історія виникнення молодіжних рухів у світі.
3. Молодіжні організації в Україні.
4. Державна молодіжна політика України та її основні положення.

Контрольні питання

1. Що таке молодіжний рух?
2. Що таке молодіжна політика?
3. Які типи молодіжних організацій ви можете назвати?
4. Які молодіжні організації діють в Україні?
5. Які основні напрями державної молодіжної політики ви можете назвати?

Література [6; 18–21; 36; 39]

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Сім'я як соціальний інститут та мала соціальна група.
2. Особливості реалізації сімейних функцій у сучасному суспільстві.
3. Історичні та антропологічні дослідження сімейно-шлюбних відносин у ХІХ — на початку ХХ ст.
4. Соціологічні погляди та соціологічні дослідження сім'ї у ХІХ — на початку ХХ ст.
5. Сімейно-шлюбні відносини у соціологічних концепціях ХХ ст.
6. Дуально-родовий шлюб у давні часи.
7. Історичне значення становлення індивідуальної сім'ї.
8. Відображення сімейно-шлюбних відносин у культурах та релігіях.
9. Історичні зміни сім'ї як соціального інституту: сім'я у доіндустріальну, індустріальну та постіндустріальну епохи.
10. Шлюбна поведінка та основні фактори шлюбного відбору.
11. Сексуальна культура, її різновиди та зміни на сучасному етапі розвитку суспільства.
12. Репродуктивні норми та репродуктивні мотиви як основні соціологічні ознаки репродуктивної поведінки.
13. Теорії планування сім'ї та народжуваності.

14. Соціалізація особистості у сім'ї.
15. Сімейне дозвілля як необхідна умова гармонійного розвитку особистості.
16. Реалізація виховної функції в сучасній українській сім'ї.
17. Соціальне, економічне та правове становище жінок в Україні, його відбиття у соціологічних дослідженнях.
18. Фемінізм як громадський рух та наукова теорія.
19. Жіночий рух в Україні: історія та сучасність.
20. Сім'я як осередок формування гендерної ідентичності.
21. Вплив гендерних стереотипів на соціальну поведінку особистості.
22. Трансформація сімейно-шлюбних відносин на рубежі століть.
23. Молода сім'я як об'єкт дослідження соціології сім'ї.
24. Сімейні конфлікти: види, причини та варіанти вирішення.
25. Альтернативи сім'ї та шлюбу в країнах Заходу і в сучасній Україні.
26. Соціологічні дослідження молоді як соціальної спільноти.
27. Молодіжне безробіття як соціальна та економічна проблеми.
28. Українське студентство як особлива соціально-демографічна група.
29. Неформальні об'єднання молоді в Україні.
30. Молодіжна субкультура як соціальне явище та напрямок дослідження соціології молоді.
31. Причини та соціальні наслідки девіантної поведінки молоді.
32. Основні види девіантної поведінки підлітків та молоді.
33. Молодіжні організації в Україні.
34. Молодіжний рух у країнах Заходу: історія та сучасність.
35. Державна молодіжна політика в Україні: основні положення та шляхи реалізації.

ВАРІАНТИ І ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Предмет соціології сім'ї та її зв'язок з іншими дисциплінами.
2. Шлюбна, сексуальна та репродуктивна поведінка як основні типи сімейної поведінки.
3. Основні положення державної молодіжної політики в Україні.

Варіант 2

1. Порівняльний аналіз сім'ї та шлюбу.
2. Становлення соціології сім'ї як науки у ХХ ст.
3. Молодь як соціально-демографічна спільнота.

Варіант 3

1. Функції сім'ї та їх реалізація у сучасному суспільстві.
2. Сім'я як головний фактор соціалізації особистості.
3. Особливості становища молоді на ринку праці.

Варіант 4

1. Основні класифікації сімейних структур.
2. Розвиток сімейно-шлюбних відносин від давньої сім'ї до моногамії.
3. Професійна орієнтація молоді.

Варіант 5

1. Поняття фемінізму та його основні види.
2. Основні теорії народжуваності та планування сім'ї.
3. Девіантна поведінка молоді, її види та причини.

Варіант 6

1. Педагогічні проблеми сімейного виховання.
2. Формування гендерних стереотипів у сім'ї.
3. Молодіжна субкультура.

Варіант 7

1. Л. Морган та Ф. Енгельс про виникнення та становлення моногамії.
2. Культурні, соціологічні та психологічні фактори шлюбного відбору.
3. Соціологічні дослідження студентства як особливої соціальної групи.

Варіант 8

1. Соціологічні погляди на сім'ю О. Конта та Ф. Ле Пле.
2. Жіночий суспільний рух в Україні.
3. Причини та соціальні наслідки молодіжного безробіття.

Варіант 9

1. Сексуальна культура та основні системи сексуальних цінностей.
2. Гендерні дослідження в країнах Заходу та в Україні.
3. Види сучасних молодіжних субкультур.

Варіант 10

1. Поняття репродуктивної поведінки, репродуктивного процесу та репродуктивного циклу.
2. Соціологічні дослідження становища жінок в Україні.
3. Основні напрями дослідження соціології молоді.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Соціологія сім'ї вивчає:

- a) особливості шлюбно-сімейних відносин;
- b) сім'ю як соціальний інститут та малу соціальну групу;
- c) демографічну ситуацію в країні;
- d) подружні конфлікти.

2. Соціологія сім'ї вважає сім'єю:

- a) добровільний союз чоловіка і жінки, зареєстрований у РАГСі;
- b) об'єднання людей, основане на кровній спорідненості, шлюбі чи усиновленні, яких пов'язує спільність побуту та взаємна відповідальність;
- c) особливу форму стосунків між чоловіком та жінкою, які мають взаємні права та обов'язки.

3. Шлюбом називається:

- a) історично змінна соціальна форма стосунків між чоловіком і жінкою, через які суспільство впорядковує їхнє статеве життя та визначає права та обов'язки;
- b) мала соціальна група, члени якої пов'язані шлюбними, родинними відносинами, спільністю побуту та взаємною моральною відповідальністю;
- c) об'єднання людей, які мають спільних дітей та ведуть спільне господарство.

4. Заслуга відкриття роду належить:

- a) Ф. Енгельсу;
- b) О. Конту;
- c) Л. Моргану;
- d) Б. Малиновському.

5. Відношення до фемінізму не має:

- a) С. Файерстоун;
- b) Дж. С. Міль;
- c) С. де Бовуар;
- d) Ф. Ле Пле.

6. О. Конт порівнює сім'ю з:

- a) державою;
- b) армією;
- c) бджолиним вуликом;
- d) виробничим підприємством.

7. Шлюб однієї жінки з декількома чоловіками називається:

- a) екзогамія;
- b) полігінія;
- c) поліандрія;
- d) проміскуїтет.

8. Проміскуїтет — це:

- a) груповий шлюб;
- b) безладні статеві стосунки;
- c) заборона статевих відносин;
- d) право чоловіка одружуватися декілька разів.

9. Шлюб одного чоловіка з декількома жінками називається:

- a) полігінія;
- b) поліандрія;
- c) моногамія;
- d) агамія.

10. Нуклеарна сім'я складається з:

- a) батьків та залежних від них дітей;
- b) батьків, дітей та інших родичів;
- c) одного з батьків та дітей.

11. Багатодітною сім'єю в Україні вважається сім'я, у якій:

- a) 5 та більше дітей;
- b) 3 та більше дітей;
- c) більше 10 дітей;
- d) 2 дітей.

12. Головна мета моногамії, за Ф. Енгельсом, полягає у:

- a) збереженні подружньої вірності;
- b) народженні достовірних дітей та передачі їм майна;
- c) дотриманні релігійних норм у сімейно-шлюбних стосунках.

13. “Ендогамний тиск” (правило ендогамії) — це:

- a) заборона шлюбів між близькими родичами;
- b) необхідно обирати собі шлюбного партнера у середовищі етнічної або расової групи;
- c) необхідно одружуватися із рівними за соціальним статусом.

14. До культурних факторів шлюбного відбору належать:

- a) правило екзогамії — ендогамії;
- b) гомогамія;
- c) рівень культури та освіти потенційного партнера.

15. Соціологічні фактори шлюбного відбору — це:

- a) гомогамія та просторова близькість;
- b) вік та національність;
- c) матеріальне забезпечення потенційного партнера.

16. Психологічні фактори шлюбного відбору — це:

- a) кохання;
- b) розрахунок;
- c) страх самотності.

17. Просексуальні культури — це такі культури, у яких:

- a) заборонені сексуальні стосунки;
- b) терпиме ставлення до сексу, сексуальні проблеми вільно обговорюються;
- c) сексуальні стосунки розглядаються тільки як засіб продовження роду.

18. Легалізм як система сексуальних цінностей передбачає:

- a) свободу сексуальних відносин у суспільстві;
- b) статеві відносини тільки у законному шлюбі з метою народження дітей;
- c) сексуальні стосунки тільки заради задоволення.

19. “Гендерна асиметрія” — це:

- a) подвійний стандарт в оцінці поведінки чоловіків та жінок;
- b) нерівність статей у суспільстві;
- c) неоднакова кількість чоловіків та жінок серед населення країни.

20. Репродуктивні норми — це:

- a) обов'язок мати дітей;
- b) кількість дітей, яка вважається нормою у конкретному суспільстві або у соціальній групі;
- c) система охорони здоров'я.

21. Перша теорія планування народжуваності:

- a) мальтузіанство;
- b) неомальтузіанство;
- c) “теорія перешкод”.

22. Репродуктивна поведінка скерована на:

- a) народження дітей;
- b) створення сім'ї;
- c) реалізацію сімейних функцій у комплексі.

23. Репродуктивні мотиви поділяються на:

- a) економічні, соціальні, психологічні;
- b) рекреаційні та комунікативні;
- c) виховні, соціалізаційні.

24. У XIX ст. бюджетні дослідження сім'ї започаткував:

- a) Л. Морган;
- b) Ф. Ле Пле;
- c) О. Конт;
- d) Т. Парсонс.

25. За родового устрою походження велося:

- a) по лінії матері;
- b) по лінії батькової;
- c) не велося взагалі;
- d) по лінії старійшини роду.

26. Унілокальна сім'я – це:

- a) сім'я, яка живе окремо від інших родичів;
- b) сім'я з однією дитиною;
- c) сім'я, яка складається з батьків та залежних від них дітей;
- d) сім'я, яка не має власного житла.

27. Дуально-родовий шлюб – це:

- a) альтернативний варіант сучасній сім'ї, коли чоловік та жінка не мають взаємних обов'язків;
- b) різновид стародавньої форми шлюбу, коли чоловік та жінка могли вільно зійтися і розійтися;
- c) моногамна сім'я.

28. “Соціальна стаття” називається також:

- a) гендером;
- b) маскуліністю та фемінністю;
- c) фемінізмом;
- d) соціальним статусом.

29. З видатних соціологів про кризу сім'ї на початку ХХ ст. писав:

- a) А. Харчев;
- b) Н. Смелзер;
- c) П. Сорокін;
- d) О. Конт.

30. Фемінізм як явище виникає:

- a) у ХХ ст.;
- b) у другій половині ХУІІІ ст.;
- c) наприкінці ХІХ ст.;
- d) у ХІІ ст.

31. Функція сім'ї з організації дозвілля називається:

- a) комунікативною;
- b) рекреаційною;
- c) економічною;
- d) виховною.

32. Виникнення фемінізму пов'язують з іменем:

- a) С. де Бовуар;
- b) К. Пізанської;
- c) М. Уолстонкрафт;
- d) А. Річ.

33. З українських феміністок літературний альманах “Перший вінок” заснувала:

- a) Л. Українка;
- b) Н. Кобринська;
- c) С. Павличко;
- d) О. Кобилянська.

34. Що означає “маскуліність” та “фемінність”?

- a) властивості, які традиційно вважаються чоловічими або жіночими;
- b) належність до чоловічої або жіночої статі;
- c) поступове набуття гендерних ознак.

35. Моделі ідентичності та поведінки, які масова свідомість приписує представникам чоловічої чи жіночої статі, називаються:

- a) гендерною соціалізацією;
- b) гендерними стереотипами;
- c) гендерною політикою.

36. Соціологія молоді вивчає:

- a) молодь як соціально-демографічну спільноту;
- b) соціальні проблеми молоді;
- c) особливості соціалізації молоді.

37. Не є групоутворюючою властивістю молоді:

- a) вік;
- b) рівень освіти;
- c) психологічні особливості;
- d) специфічне соціальне становище.

38. Культуру певного молодого покоління з особливою системою цінностей, норм поведінки та стилем життя називають:

- a) девіантною поведінкою;
- b) молодіжною субкультурою;
- c) молодіжним способом життя.

39. Девіантна поведінка – це:

- a) поведінка, яка відхиляється від загальноприйнятих норм;
- b) поведінка, спрямована на досягнення певної мети;
- c) протиправні дії.

40. З перелічених учених використовував теорію аномії для пояснення девіантної поведінки:

- a) Ч. Ломброзо;
- b) З. Фрейд;
- c) Р. Мертон;
- d) Е. Гіденс.

41. До системи професійної орієнтації не належать:

- a) професійне консультування;
- b) професійна діагностика;
- c) професійна освіта;
- d) професійний відбір.

42. Студентство як соціальна група характеризується:

- a) особливими умовами життя, праці, побуту, особливою поведінкою;
- b) віком та соціальним статусом;
- c) навчанням у ВНЗ.

43. До девіантної поведінки не належать:

- a) вживання наркотичних речовин;
- b) проституція;
- c) небажання працювати;
- d) хуліганські дії.

44. Вперше молодіжну субкультуру почали вивчати:

- a) у 20-ті роки ХХ ст. у США;
- b) у 60-ті роки в СРСР;
- c) у 90-ті роки в Росії;
- d) у другій половині ХІХ ст. в Західній Європі.

45. Соціологічна теорія пояснення девіантної поведінки, згідно з якою на індивіда поступово навішується ярлик девіанта, називається:

- a) теорія аномії;
- b) теорія стигматизації;
- c) теорія перешкод;
- d) рольова теорія.

46. Соціально-педагогічна адаптація молоді людини — це:

- a) вступ до навчального закладу;
- b) пристосування до умов навчання та включення в систему соціально-освітніх відносин;
- c) професійна допомога учню або студенту, який відстає у навчанні.

47. Державна молодіжна політика — це:

- a) залучення молоді до політичних партій та організацій;
- b) наявність у суспільстві ідей щодо місця і ролі молоді у житті суспільства, а також заходів, що сприяють їх реалізації;
- c) державні заходи щодо підтримки соціально незахищеної частини молоді.

48. Законом України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” встановлено такі вікові межі молоді:

- a) 15–24 роки;
- b) 14–28 років;
- c) 15–30 років;
- d) 16–35 років.

49. Концепцію взаємодії між поколіннями було розроблено у рамках теорії:

- a) структурного функціоналізму;
- b) культурологічного підходу;
- c) символічного інтеракціонізму.

50. До молодіжної субкультури належать:

- a) молодіжний сленг, мода, музика;
- b) народні традиції, цінності, норми поведінки;
- c) студенти як соціально-демографічна група.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет соціології сім'ї.
2. Місце соціології сім'ї серед суспільних наук.
3. Соціологічне визначення сім'ї.
4. Поняття шлюбу.
5. Порівняльний аналіз понять “сім'я” та “шлюб”.
6. Функції сім'ї.
7. Соціологічні погляди О. Конта на сім'ю.
8. Ф. Енгельс про становлення та розвиток моногамної сім'ї.
9. Антропологічні дослідження сім'ї Б. Малиновським.
10. Історико-соціологічні дослідження сім'ї М. Ковалевським.
11. П. Сорокін про кризу сім'ї.
12. Поняття структури сім'ї.
13. Типологія сімейних структур.
14. Поняття моногамії та полігамії.

15. Поняття ендогамії та екзогамії.
16. Матріархальна, патріархальна та егалітарна сім'я.
17. Поняття нуклеарної та розширеної сім'ї.
18. Поняття проміскуїтету.
19. Дуально-родовий шлюб.
20. Перехід від родового строю до патріархату.
21. Основні характеристики сім'ї в доіндустріальну епоху.
22. Основні характеристики сім'ї в індустріальну епоху.
23. Основні характеристики сім'ї в постіндустріальну епоху.
24. Особливості сімейної соціалізації.
25. Поняття шлюбної поведінки.
26. Культурні фактори шлюбної поведінки.
27. Соціологічні фактори шлюбної поведінки.
28. Психологічні фактори шлюбної поведінки.
29. Поняття сексуальної поведінки.
30. Цілі сексуальної поведінки.
31. Поняття сексуальної культури.
32. Основні системи сексуальних цінностей.
33. Просексуальні та антисексуальні культури.
34. Поняття репродуктивної поведінки.
35. Репродуктивний процес та репродуктивний цикл.
36. Поняття репродуктивної норми.
37. Основні репродуктивні мотиви.
38. Поняття сімейного дозвілля та його основні види.
39. Поняття фемінізму.
40. Види сучасного фемінізму.
41. Поняття гендера та гендерних досліджень.
42. Гендерні ролі та стереотипи.
43. Фемінізм в Україні.
44. Основні причини розлучень.
45. Причини та наслідки сімейних конфліктів.
46. Предмет дослідження соціології молоді.
47. Соціологічне визначення молоді.
48. Молодь як соціальна спільнота.
49. Вікові характеристики молоді.
50. Психологічні особливості молодіжного віку.
51. Специфіка соціального становища молоді.
52. Історія становлення вітчизняної соціології молоді.
53. Поняття субкультури та її специфіка у молодіжному середовищі.

54. Основні компоненти молодіжної субкультури.
55. Поняття девіантної поведінки.
56. Основні прояви девіантної поведінки молоді.
57. Проблема молодіжного безробіття.
58. Характеристика студентства як соціальної групи.
59. Професійна орієнтація молоді.
60. Соціологічні дослідження молодіжних проблем.

КОНТРОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Контроль самостійної роботи студентів здійснюється під час семінарських занять, експрес-опитувань, лекційних занять, перевірки контрольних робіт. Коли студент пропускає лекцію або семінарське заняття, йому пропонується написати реферат обсягом 15–20 сторінок.

Підсумкова атестація з курсу “Соціологія сім'ї та молоді” відбувається під час заліку у формі співбесіди.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Антонов А. И., Медков В. М. Социология семьи: Учеб. пособие. — М., 1996.
2. Антонов А. И. Социология рождаемости (теоретические и методологические проблемы) . — М.: Статистика, 1980.
3. Бабенко Н. Б. Соціологія сім'ї: Навч. посіб. — К.: ДАККіМ, 2004.
4. Гіденс Ентоні. Соціологія. — К.: Основи, 1999.
5. Глазунов С. В. Соціологія сім'ї: Навч. посіб. — Донецьк, 2000.
6. Головатий М. Ф. Соціологія молоді: Курс лекцій. — К.: МАУП, 2006.
7. Голод С. И. Семья и брак: историко-социологический анализ. — СПб.: Петрополис, 1998.
8. Жеребкіна І. А. Теория и история феминизма: Курс лекций: Учеб. пособие. — Харьков, 1996.
9. Журженко Т. Ю. Социальное воспроизводство и гендерная политика в Украине. — Харьков: Фолио, 2001.
10. Кон И. С. Введение в сексологию. — М.: Медицина, 1988.
11. Лавриненко Н. В. Жінчина: самореалізація в семье и обществе (гендерный аспект) / НАН України, Ін-т соціології. — К., 1999.

12. *Лисовский В. Т.* Молодежь: Любовь. Брак. Семья (Социологическое исследование). — СПб.: Наука, 2003.
13. *Мацковский М. С.* Социология семьи: Проблемы, теории, методологии, методики. — М.: Наука, 1989.
14. *Медина Т. В.* Социология сім'ї: Навч. посіб. — Чернівці: Рута, 2006.
15. *Молодежная субкультура.* / Одес. гос. ун-т. им. И. И. Мечникова. — Одесса: Астро-Принт, 1999.
16. *Павличко С. Д.* Фемінізм. — К.: Основи, 2002.
17. *Руткевич М. Н.* Социология образования и молодежи. — М.: Гардарики, 2002.
18. *Слюсаренко Н. В.* Організаційно-педагогічні основи соціалізації підлітків у молодіжних організаціях: Навч. посіб. — Херсон, 2006.
19. *Социология молодежи: Учебник* / Н. М. Боенко, Я. И. Гишинский, С. И. Голод и др. — СПб., 1996.
20. *Тарабукін Ю. О.* Социология молодежи: Курс лекцій. — К.: Фітосоціоцентр, 2001.
21. *Ціннісні орієнтації молоді XXI століття:* Зб. наук. пр. — Донецьк, 2004.
22. *Черниш Н.* Социология: Курс лекцій. Конспект. — Львів: Кальварія, 1996.
23. *Черкасова О. В.* Современная семья: проблемы и перспективы развития: Учеб. пособие. — Самара, 2003.
24. *Черняк Е. М.* Социология семьи: Учеб. пособие. — М., 2006.
25. *Щербань П. М.* Національне виховання в сім'ї. — К., 2000.

Додаткова

26. *Алексєєнко Т. Ф.* Педагогічні проблеми молоді сім'ї / АПН України, Ін-т педагогіки. — К., 1997.
27. *Антонов А. И., Сорокин С. А.* Судьба семьи в России XXI века. — М., 2000.
28. *Василев Кирилл.* Любовь. — М., Прогресс, 1982.
29. *Гендер і культура:* Зб. ст. / Упоряд. В. Агеева, С. Оксамитна. — К., 2001.
30. *Друзь Е. В.* Социальное положение женщины в обществе. — Харьков, 2001.
31. *Женщина, брак и семья до начала нового времени:* Демографические и социокультурные аспекты. — М.: Наука, 1993.
32. *Кон И. С.* Сексуальная культура в России: клубничка на березке. — М., 1997.

33. *Мединська Ю. Я.* Фемінні архетипи українського етносу. — Тернопіль, 2006.
34. *Мельник Т. М.* 50/50: сучасне гендерне мислення: Словник. — К., 2005.
35. *Молоде покоління нової України:* Ескіз соціального портрету / О. М. Балакірева, Л. О. Волинець, М. Ф. Головатий та ін. — К., 1995.
36. *Молодіжна політика:* проблеми і перспективи: Зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., 10–11 берез. 2006 р. — Дрогобич, 2006.
37. *Молодь України у дзеркалі соціології* / За ред. О. Балакіревої та О. Яременка. — К.: УІСД, 2001.
38. *Омельченко Л. М.* Подружній конфлікт у молодій сім'ї: Метод. посіб. — К.: Наук. світ, 2006.
39. *Перепелиця М. П.* Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект). — К.: УІСД 2001.
40. *Суровягин С. П.* Философия семьи: Цель семьи. Главенство в семье. Любовь и брак. — Тюмень: Вектор Бук, 2000.
41. *Таран Л.* Жінка і чоловік: долаючи стереотипи. Статті і інтерв'ю. — К.: Факт, 2002.
42. *Харчев А. Г.* Брак и семья в СССР. — 2-е изд. — М.: Мысль, 1979.
43. *Харчев А. Г.* Социология воспитания. — М., 1990.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Структура практичних занять.....	3
Тематика рефератів.....	12
Варіанти і теми контрольних робіт	13
Тестові завдання.....	15
Питання для самоконтролю.....	21
Контроль самостійної роботи студентів.....	23
Список літератури.....	23

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп'ютерне верстання *А. П. Нечипорук*

Зам. № ВКЦ-4464

Формат 60×84/16, Папір офсетний.

Друк ротатійний трафаретний.

Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*